

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับพื้นที่ชุ่มน้ำโดยให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่หลายแห่งได้รับการคุ้มครองในรูปของพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ ได้แก่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นต้น แต่ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญอีกเป็นจำนวนมากที่ปัจจุบันยังไม่ได้รับประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์หรือคุ้มครองแต่อย่างใดและกำลังถูกคุกคาม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศลดลงและคุณภาพน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำยังเป็นปัญหาหลักทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดปัญหามาเป็นระยะเวลา 10 กว่าปี และยังมีความรุนแรงมากขึ้นจากสารมลพิษที่ปนเปื้อนอยู่ในแหล่งน้ำเสีย ที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เช่น การเกษตร แหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมทางน้ำและจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น จึงเป็นปัญหาส่งผลให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งน้ำบริเวณนั้นๆ มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งน้ำ ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศในแหล่งน้ำ และการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบของแหล่งน้ำ เช่นเดียวกับ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้นกะโท อ.สองพี่น้อง ปัจจุบันกำลังจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากมีความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นสถานที่พักผ่อนพร้อมๆ กับการศึกษาหาความรู้โดยรอบๆ (ท้องเที่ยวเมืองไทย, 2546) และพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้ยังเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค และการเกษตรแก่ชุมชนในบริเวณโดยรอบ กิจกรรมที่ประชาชนส่วนใหญ่ไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นประจำ อาทิเช่น การนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ภายเรือ ตกปลา เป็นต้น พื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้นกะโท เป็นแหล่งน้ำที่มีชุมชนบ้านเรือนล้อมรอบ พร้อมทั้งร้านอาหารต่างๆ และพื้นที่ทำการเกษตรของประชาชนในละแวกนั้นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้พื้นที่ในบางส่วนเกิดปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำเสีย บางพื้นที่มีสภาพทรุดและตื้นเขิน พบวัชพืชจำนวนมาก เช่น กอหญ้า แหน ต้นอ้น และผักตบชวา ขึ้นหนาแน่นเต็มพื้นที่ชุ่มน้ำ ในฤดูแล้งน้ำมีปริมาณน้อย ประกอบกับปริมาณน้ำฝนมีน้อยและเกษตรกรโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำทำการเกษตร จึงมีการสูบน้ำจากบึง เพื่อมาใช้ทำนามีผลทำให้คุณภาพน้ำลดลงน้ำเน่าเสีย บริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำมีสภาพตื้นเขิน พร้อมทั้งมีการปล่อยน้ำทิ้งจากชุมชนบ้านเรือน ร้านอาหาร และพื้นที่ทำการเกษตรที่อยู่บริเวณโดยรอบลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้เกิดปริมาณของสารอินทรีย์ในริมฝั่งของแหล่งน้ำขึ้นเป็นจำนวนมาก

ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้นกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี เนื่องจากเป็นสถานที่ที่กำลังมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งของ จ.สุพรรณบุรีและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่มีจำนวนประชากรไปใช้พื้นที่เป็นจำนวนมาก มีการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งน้ำของประชาชนในหลากหลายด้าน จึงทำให้คุณภาพของแหล่งน้ำทั้งสองมีคุณภาพน้ำที่ลดลง พร้อมทั้งยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาค่าประเมินคุณภาพน้ำทางชีวภาพ ในพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการอนุรักษ์ ป่าไม้ และบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เอื้ออำนวยประโยชน์อย่างยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี,

2552) และนโยบายของรัฐบาล เพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติและฟื้นฟูทรัพยากร เพื่อให้สามารถบรรเทาภาวะความเดือดร้อนของประชาชนได้ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2552) คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจติดตามและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา พื้นที่ชุ่มน้ำ จ.สุพรรณบุรี เนื่องจากเป็นเขตที่ตั้งพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนอำเภอสองพี่น้อง พร้อมทั้งพื้นที่ใกล้เคียง จ.สุพรรณบุรี เพื่อพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและลดปัญหาคุณภาพของแหล่งน้ำในพื้นที่ รวมทั้งเป็นการบริการให้กับชุมชนบริเวณโดยรอบของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท ได้รู้จักอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและสังคมในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำ จ.สุพรรณบุรี

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อประเมินคุณภาพน้ำทางกายภาพ เคมีและทางชีวภาพ และทราบถึงสภาพสิ่งแวดล้อม บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท จ.สุพรรณบุรี ในแต่ละฤดูกาล

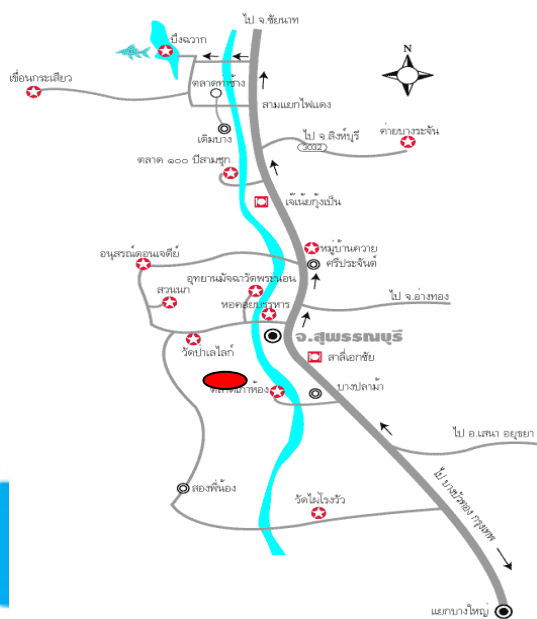
2.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลป้อนกลับสู่ชุมชนสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน

2.3 เพื่อพัฒนาชุมชนให้ตระหนักและแสดงความเป็นเจ้าของร่วมกันในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

3.1 พื้นที่ทำการศึกษา

ทำการศึกษพื้นที่ชุ่มน้ำในจังหวัดสุพรรณบุรีคือพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท อยู่ที่ตำบลศรีสำราญ อำเภอสองพี่น้อง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ อยู่ในที่ดินสาธารณะ เนื้อที่ 200 ไร่ มีเกาะเป็นรูปแผนที่ประเทศไทยกลางหนองน้ำมีศาลาเอนกประสงค์ บนเกาะใช้เป็นสถานที่ประชุม และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในวัดหยุดและตอนเย็นของทุกวัน

แผนที่ ไปหนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยมี ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ชุ่มน้ำ จ.สุพรรณบุรี คือ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท บริเวณที่ทำการศึกษ ข้อมูลกิจกรรมการใช้ประโยชน์ และข้อมูลผลกระทบที่เคยศึกษาไว้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดจุดเก็บตัวอย่างออกเป็นพื้นที่ละ 3 สถานี เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและนิเวศวิทยาของ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี ศึกษาข้อมูลจำนวนประชากรในชุมชนโดยรอบ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

3.2 ให้ประชาชนในชุมชนในพื้นที่โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำ หนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพน้ำทางชีวภาพและรู้จักวิธีการเฝ้าระวังคุณภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง อย่างถูกต้อง

3.3 ทำการประเมินคุณภาพน้ำทางเคมีและทางชีวภาพตามฤดูกาลในแหล่งท่องเที่ยว จ.สุพรรณบุรีโดยเก็บตัวอย่างน้ำใน พื้นที่ชุ่มน้ำ

3.4 หนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรีพื้นที่ละ 3 สถานี เก็บที่จุดกึ่งกลางความลึกที่ระดับ 1 เมตร ตามประกาศของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2537) คือ ช่วงฤดูร้อนเดือนเมษายน พ.ศ.2555 ฤดูฝนเดือนกันยายน พ.ศ. 2555 และฤดูหนาวเดือนธันวาคม พ.ศ.2554 โดยเก็บตัวอย่างเดือนละ 1 ครั้ง

3.5 ศึกษาชนิด (ระดับวงศ์) และปริมาณ ของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังขนาดใหญ่ ในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง โดยวิธีการสุ่มเก็บตัวอย่างแบบเลือกเก็บ

3.6 เผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ชุมชนพื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ้อนกะโท อ.สองพี่น้อง และผู้ที่สนใจ เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่ได้รู้วิธีการทดสอบคุณภาพของแหล่งน้ำด้วยตนเอง และพัฒนาให้เป็นแหล่ง

ชุมชน ให้ชุมชนในพื้นที่ช่วยกันดูแลอนุรักษ์คุณภาพน้ำของพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ประชาชนในชุมชนโดยรอบ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองอ่อนกะโท อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี รู้จักวิธีการอนุรักษ์คุณภาพของแหล่งน้ำได้อย่างยั่งยืนโดยการเฝ้าระวังและประเมินคุณภาพของแหล่งน้ำด้วยตนเอง

4.2 เผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อลงตีพิมพ์ลงในวารสารทางวิชาการ พร้อมทั้งนำเสนอผลงานทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ